

СТАНОВИЩЕ

От доц. **Бистра Ценова**, д.психол.

Национален център по общественото здраве и анализи

Относно: дисертационен труд на **Али Шалаби**

на тема: **„Психологически детерминанти на психосоциалното функциониране при пациенти със сърдечна катетеризация и възможности за интервенция“**

представен за придобиване на образователната и научна степен „доктор по психология“, професионално направление 3.2. Психология (Социална, организационна и консултативна психология)

Със заповед на Ректора на ВСУ «Черноризец Храбър» 96 от 06.02.2018 г. съм включена в научното жури за оценката на представения дисертационен труд като научен ръководител на докторанта.

Познаването на процеса на разработката на представения от докторант Али Шалаби дисертационен труд на тема „Психологически детерминанти на психосоциалното функциониране при пациенти със сърдечна катетеризация и възможности за интервенция“ ми дава основание за следните оценки за качеството на представения труд и работата на докторанта.

Данни за докторанта

Докторант Али Шалаби е бакалавър по социални науки – психология и образование (1995) с магистратура по обучителен мениджмънт в медицината (1998). След придобиване на първата си специалност като регистрирана медицинска сестра с висше образование работи в Кардиологична клиника за интензивно лечение 10 години, а след това вече 35 г. като клиничен инструктор в същата клиника. Зачислен е като докторант на самостоятелна подготовка за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.2. Психология в Катедра „Психология“ на ВСУ «Черноризец Храбър» на 21.03.2016 г. Положи успешно и предсрочно всички изисквани изпити съгласно индивидуални си план на обучение.

Оценка на резултатите и приносите на докторанта

Проучването е в изключително актуалната и значима област на сърдечно-съдовите заболявания (ССЗ), които са водеща причина за смъртност в световен мащаб, с постоянно място в статистиката на причините за нетрудоспособност на населението. Обект на проучването са 2 групи сърдечно-съдови пациенти (общо 160 лица) подложени на катетеризация, диагностицирани като страдащи от

неизяснения синдром на бавния коронарен поток (SCF), и контролна група със стеноза на коронарните артерии. Предмет на проучването е усещането за болка и неговата сила, себе-перцепцията за заболяването, и влиянието му върху спазването на предписаното лечение и режим в двете групи пациенти и психосоциалното им функциониране по-късно, с цел подобряване на диагностиката на синдрома SCF (експериментална група) и получаване на информация за психосоциалното функциониране на пациенти с SCF след катетеризация. Докторантът въвежда три нови за страната му методики за разкриване на субективното възприятие и отношение на катетеризираните пациенти към заболяването им и психосоциалното им функциониране във връзка с нивото на болка и спазване на предписанията. Наличието на връзка между субективното възприятие за болестта и спазването на лечението и силата на тази връзка в зависимост от диагнозата заслужава особено внимание като са основа за съставяне на целенасочено ръководство, инструктаж и обучение на пациентите с цел по-бързо и по-пълно възстановяване и продуктивен и пълноценен живот. Получените резултати допринасят за изясняване на същността на феномена на „бавния коронарен поток“, личностното възприятие за болестта – по-изразена депресивност и тревожност - и връзката му със спазване на лечението и по-късното психосоциално функциониране.

Извършен е голям обем изследователска работа с анализ на болнична документация, индивидуално анкетиране и инструктаж и проследяване на изследваните пациенти след болничното лечение. Прецизно е събран голям обем данни, адекватно анализирани и интерпретирани. Положителна оценка заслужава запознаването на автора с широк кръг медицински проблеми, свързани със същността, биохимичните и патофизиологични промени и ход на изследваното заболяване и синдром, до диагностиката и терапията му, вкл. медикаментозна и съвременното им състояние. Представена е и многоплановостта на изследвания проблем, от причини за възникването му, възможности на съвременното фармакологично лечение до психосоциалното консултиране. Съвременното състояние на психокардиологията, връзката между депресията и тревожността със сърдечно-съдовите заболявания и подлежащите им био-психосоциални механизми и процеси са разгледани обстойно допълнително в една от свързаните с дисертацията публикации. Представеният труд отразява едно задълбочено, оригинално по замисъл и изпълнение изследване и интересно като резултат.

Авторефератът отразява достигнатото от докторанта, синтезира съдържанието и данните от емпиричното изследване и е съобразен със Закона за развитие на академичния състав в България и Правилника за приложението му и Наредбата за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на научни длъжности във ВСУ.

Критични бележки и препоръки към дисертационния труд

В качеството си на научен ръководител на Али Шалаби в процеса на оформянето на дисертационния труд съм правила предложения за прецизиране на структурата, онагледяването, съдържанието и стила на представяне. Считаю, че докторантът се отнесе много отговорно към направените препоръки и ги отрази компетентно. Основната ми критика е към на места телеграфския стил на изложението.

Интересна перспектива за следваща изследвания на докторанта би било проследяването на пациенти със сърдечно шунтиране според диагнозата им (с и без SCF), инструктирани въз основа на изготвено на базата на представените резултати Ръководството.

Заклучение

Считаю, че дисертационният труд отговаря напълно на изискванията съответстват на изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и Наредба №3 за академичния състав на ВСУ „Черноризец Храбър“. Представеният дисертационен труд е актуално изследване в значима област на психологическото познание с приложение също и в здравния мениджмънт и принос към обществено здраве. Въз основа на актуалността на проблематиката, значимостта на поставената цел и задачи, съвременният методичен подход, обем на анализите и значимост и съдържашите се теоретични, научно-приложни и методични приноси, давам своята **положителна** оценка и убедено предлагам на членовете на уважаемото научното жури да оценят високо дисертационния труд и да гласуват положително за присъждане на образователната и научна степен „Доктор по психология“ на Али Шалаби.

Изготвила становището:

12.02.2018 г.
София

/Доц. д-р Бистра Ценова/